

YAYLA GÖLÜ (BULDAN) VE REKREASYON POTANSİYELİ

Dr. Mehmet Akif CEYLAN*

Özet

Bu çalışmada fazla tanınmayan ve daha önce detaylı bir etüdün yapılmadığı Yayla gölü çeşitli özellikleriyle ele alınmış, göl çevresinin bir rekreasyon alanı olarak değerlendirilmesiyle ilgili bazı gözlem ve önerilerde bulunulmuştur. Denizli ilinin Buldan ilçesinin sınırları içinde yer alan Yayla gölü, sığ ve küçük alanlı bir göl olup, biyolojik zenginliği nedeniyle birinci derece doğal sit alanı ilan edilmiştir. Göl çevresi, başta Buldan olmak üzere yakın konumda bulunan birçok yerleşim biriminin önemli bir rekreasyon alanını durumundadır.

* Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, Kadıköy-İstanbul, E-posta: maceylan@marmara.edu.tr

Abstract

Lake Yayla is a place that is not known too much and has not been studied in detail before. In this research, it has been examined with some of its peculiarities and done some observations and propositions aiming that the surrounding of the lake to be appraised as a recreation area. Lake Yayla is situated in the Buldan district of Denizli province. It is a little and a shallow lake and because of its biological wealth it has been announced as a first degree natural site area. The environment of the lake is an important recreation area of Buldan and many other close residential districts.

YAYLA GÖLÜ (BULDAN) VE REKREASYON POTANSİYELİ

Lake Yayla (Buldan) and Recreation Potential

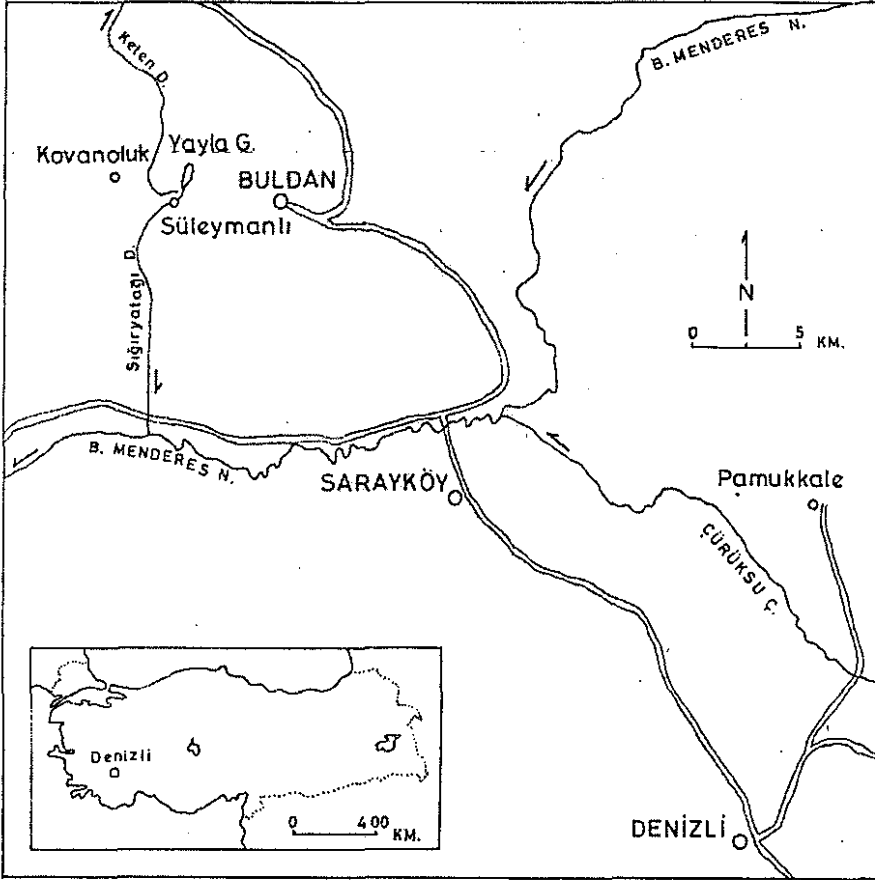
A. Giriş

Denizli ilinin Buldan ilçesinin sınırları içinde bulunan Yayla gölü, Buldan şehrinin yaklaşık 8 km kadar batısında, Süleymaniye (Buldan) yaylasında yer almaktadır (Şekil 1). Sığ ve küçük alanlı olan bu göle, güneybatısında bulunan Süleymanlı köyünün ismine izafeten Süleymanlı gölü adı da verilmektedir.

Büyük Menderes nehrinin hidrografik havzasında yer alan Yayla gölünün yüzölçümü 0.482 km², derinliği 2 m¹, çevresi 3600 m ve denizden yüksekliği 1150 m'dir. Buna göre göl, Buldan şehrinden 540 m, Büyük Menderes nehrinin üzerine inşa edilen Yenice regülatöründen 990 m kadar nispi bir yükselti değerine sahiptir. Gölün fazla suları, güney kesimde alçak bir eşiği aşarak Sığıryatağı deresi (14 km) vasıtasıyla Büyük Menderes nehrine ve oradan Ege denizine boşalmaktadır. Dolayısıyla Yayla gölü havzası, dışa akışlı bir havza olup, Ege denizinin yağış alanına dahildir. Diğer taraftan geçen yüzyılda Buldan şehrine ve bahçelerine su temini amacıyla gölün doğu kıyasına yaklaşan iki derenin (Gölderesi'nin kolları) başlangıç kısımları kazılarak, gölün fazla sularının cazibe yöntemi ile Buldan'a akıtılması sağlanmıştır.

Yayla gölü ve çevresinde bulunan düzlük alanlar, eskiden beri, Buldan başta olmak üzere birçok yerleşim birimi tarafından yayla olarak kullanılmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra göl çevresinin bu fonksiyonel özelliği kısmen değişmiş ve çeşitli rekreasyon faaliyetlerinin yapıldığı bir alan olarak önem kazanmıştır. Gerek konumu gerekse doğal çekiciliklerine bağlı olarak göl çevresinin bu fonksiyonel özelliği bugün de devam etmekte ve yöresel önemini korumaktadır. Fakat buranın mevcut rekreasyon potansiyelinin de çok az bir kısmından yararlanılmaktadır.

Yayla gölü ve çevresi 1995'te İl Mahalli Çevre Kurulu tarafından özel koruma alanı, 2000'de ise İzmir II Nolu Doğa ve Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından birinci derece doğal sit alanı ilan edilmiştir. Böylece göl ve yakın çevresinin doğal ortam özellikleri korunarak, sürdürülebilir planlı bir yararlanmanın ilk aşaması şeklinde önemli bir adım atılmıştır.

Şekil 1. Yayla gölünün lokasyon haritası.

Bu çalışmada fazla tanınmayan ve daha çok yöresel bir önem arz eden Yayla gölü çeşitli özellikleriyle ele alınmış ve göl çevresinin bir rekreasyon alanı olarak değerlendirilmesi konusunda bazı gözlem ve önerilerde bulunulmuştur. Diğer taraftan Yayla gölü hakkında daha önceden yapılmış detaylı bir etüdün bulunmayışı, bu makalede, Yayla gölünü incelemeye değer yapan etmenlerden birini teşkil etmiştir.

B. Doğal Çevre Özellikleri

Yapısal Özellikler: İnceleme sahasında farklı litolojik birimler ayırt edilmektedir. Aşağıda bunların özellikleri hakkında özlü bilgiler verilmiştir. Metamorfik Kayaçlar (Gnayslar): Yayla gölü ve yakın çevresinin temel

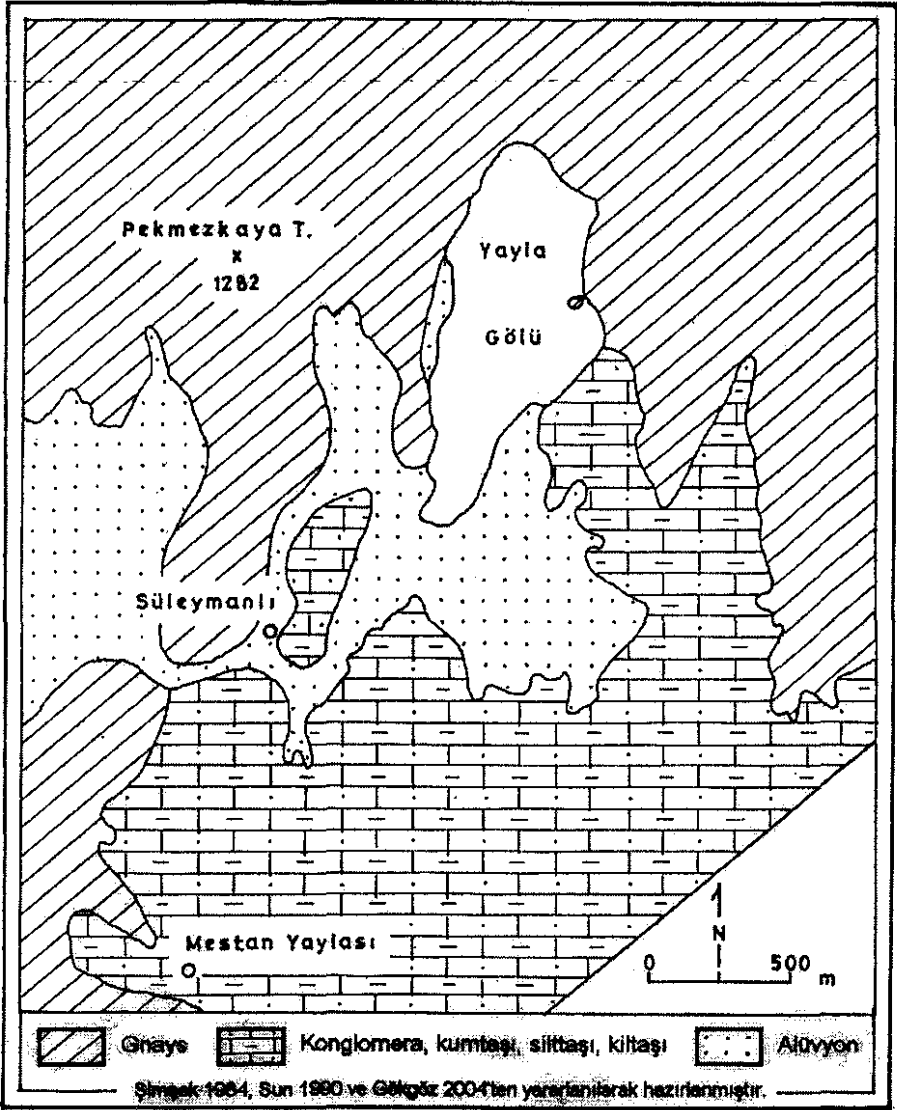
litolojik birimlerini Menderes masifinin çekirdek serisine ait gözlü gnays, benekli gnays, bantlı gnays ve ince taneli biyotit gnayslar teşkil etmektedir. Birbirleriyle uyumlu ve ardalı bir şekilde bulunan bu kayaçlar, nispeten dirençli olmaları nedeniyle arazide yer yer dik meyilli bir rölyef sunmaktadır. Örneğin, gölün batısında önemli bir yükselti noktasını oluşturan Pekmez kaya tepesi ile kuzeyde yer alan Kurucayayla tepe gnayslardan meydana gelmektedir (Şekil 2). Öte yandan bu kayaçların bol çatlaklı, kırıklı, yapraklanmalı ve eklemli bir yapıya sahip kısımları nispeten zayıf dirençli olup; yüksek derecede ayrışma göstermektedir.

Konglomera-Kumtaşı-Silttaşı-Kiltaşı: Bu litolojik birim Yayla gölünün güneydoğusu, Süleymanlı köyü ve Mestan yaylasının doğu kesiminde nispeten geniş bir alanda mostra vermektedir. Belirgin bir tabakalanma göstermeyen litolojik birim konglomera, kumtaşı, silttaşı ve kilttaşının düzensiz bir şekilde ardalımasından oluşmaktadır. Birim tahminen 50-150 m kalınlığında olup, kızıl ve kahverengi tonlarıyla dikkati çekmektedir. Az pekişmiş olan birimin mostra verdiği eğimli alanlarda erozyon nispeten şiddetli gelişmektedir. Birimdeki konglomeralar ise metamorfik unsurlardan oluşmakta ve çakıl boyutları farklılık göstermektedir. Gökgöz tarafından Asartepe formasyonu kapsamında ele alınan ve stratigrafi ilişkisine göre Pleistosen yaşı verilen litolojik birim, altta gnays ve üstte alüvyonlarla diskordant olarak bulunmaktadır.²

Alüvyon: Göl çukurluğunun batı ve güney kıyılarında altta bulunan bütün litolojik birimleri uyumsuz olarak örten alüvyonlar yer almaktadır. Göl çukurluğunun batıdan ve güneyden küçülmesine neden olan alüvyonlar, çakıl boyutundan kil boyutuna kadar değişen çeşitli detritik unsurlardan meydana gelmektedir. Gölün çevresindeki yüksek kesimlerden dereler ve sel suları tarafından taşınan alüvyonların kalınlığını belirlemek için yarma, kuyu vb yerler gözlenmiştir:

Göl kıyısında limnik kökenli çökellere rastlanılmamaktadır. Buna karşılık göl tabanında 5-10 m kalınlığında bir kil tabakasının olduğu ve onun üzerinde turbanın bulunduğu belirtilmektedir. Bu kalınlık bir sondaj ya da kuyu ile belirlenmiş bir kalınlık değil; tahmin edilen bir kalınlık değeridir. Gölün etrafında turba mostrasına rastlanılmaması; turbanın muhtemelen güncel göl alanı ile sınırlı olduğuna işaret etmektedir.³ Göl çukurluğunun kuzey kesiminde 1983'te kısa süreli bir turba çıkarımı yapılmıştır.⁴ Burada

oluşan hafriyat çukurluğu, göl kenarından alınan malzemeye kısmen doldurulmuş olmakla birlikte, yeri halen belirginliğini korumaktadır.

Şekil 2. Yayla gölü ve yakın çevresinin jeoloji haritası.

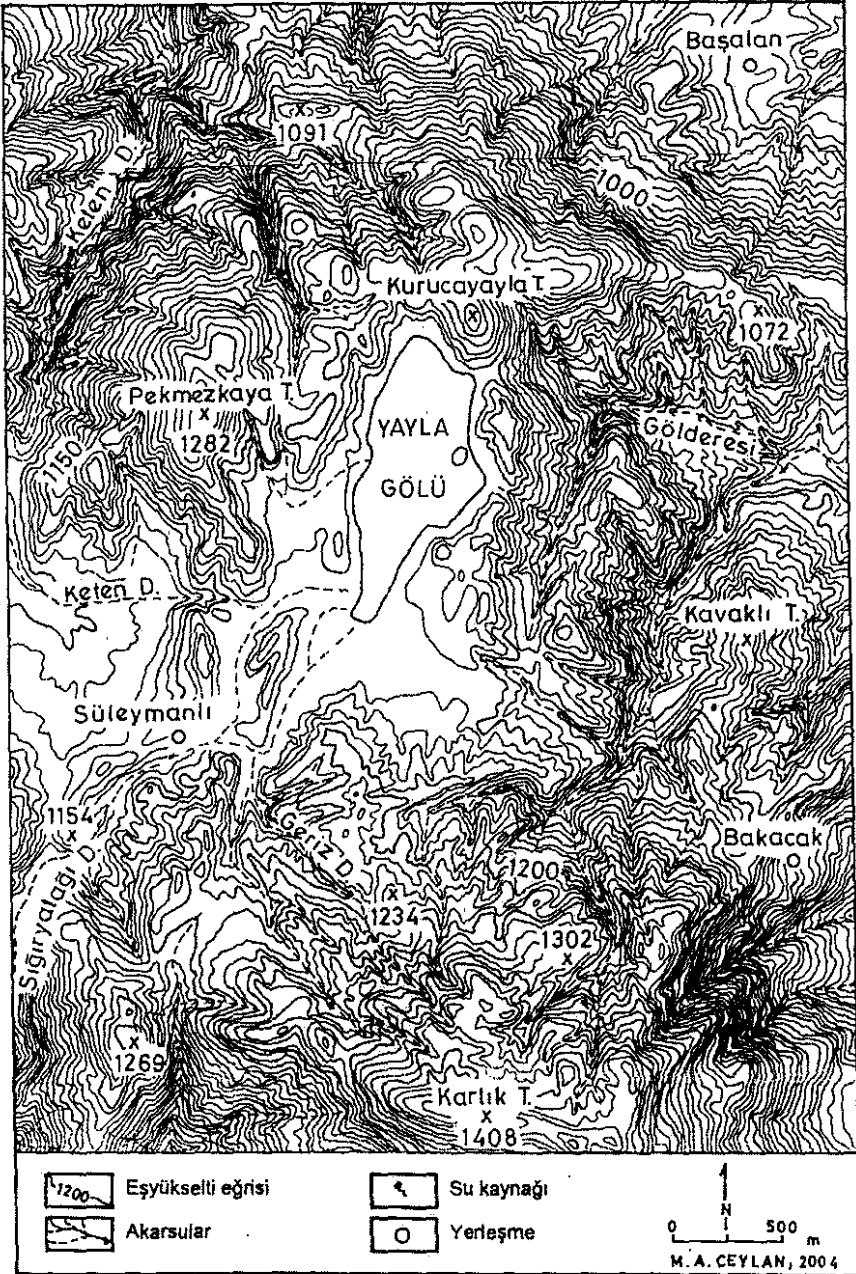
İnceleme sahasının genel tektonik gelişimi ise; Büyük Menderes ve Gediz grabenleri ile Buldan horstu gibi graben ve horst alanları tarafından

belirlenmiştir. Yapılan ölçümlere göre gravite eğrilerinin doğu-batı uzanımlı sıkışma yerlerinin horstlardan grabenlere doğru gelişen basamak faylara paralel olduğu tespit edilmiştir. Bölgenin büyük atımlı genç faylarını, doğu-batı (Büyük Menderes vadisi) ve kuzeybatı-güneydoğu (Alaşehir vadisi) doğrultulu “graben fayları” oluşturmaktadır.⁵ Buldan civarında maden ve sıcak su kaynaklarının varlığı ve yörede şiddetli depremlerin meydana gelmesi, bu fayların aktif olduğunun bir göstergesidir.

Jeomorfolojik Özellikler: Yayla gölü, Büyük Menderes vadisine paralel uzanan ve kuzeydeki Bozdağlar (Kırklar T. 2157 m) kadar yüksek olmayan Aydın dağlarının (Cevizli T. 1819 m) doğu kesimi üzerinde yer almaktadır. İlkçağda Messogis adı verilen bu dağlık kütle, batıda Samsun dağlarından başlayarak doğuda Buldan ovasına kadar devam etmektedir. Genellikle akarsular tarafından derin vadilerle yarılan ve dik eğimli yamaçlarla havza tabanından ayrılan dağlık kütleinin doğu kesiminde nispeten genişçe yüksek düzlüklere rastlanılmaktadır. Üst Miosen yaşlı aşınım sathına⁶ karşılık gelen bu yüksek düzlüklerin birinde (Süleymaniye yaylasında) Yayla gölü bulunmaktadır. Holzer, yüksek düzlük ve tepelerin yer aldığı bu sahanın, esasen bir “dağlık bakıyesi” izlenimi verdiğini kaydetmektedir.⁷

Yayla gölünün beslenme havzasında en yüksek noktayı 1408 m ile Karlık tepe teşkil etmektedir. Gölün güney kesiminde yer alan Karlık tepe ile güneybatısında bulunan Mestan yaylası, Karlık ve Geriz deresinin 1950’den önce Buldan Belediyesi tarafından göle toprak küçük kanallarla (1-1.5 m derinliğinde, 1.5-2 m genişliğinde) bağlanmasından sonra beslenme havzasına dahil olmuştur. Dolayısıyla gölün beslenme havzası, göle boşalan su miktarını artırmak amacıyla beşeri bir müdahale ile genişletilmiştir.

Gölün batısında bulunan Pekmezkaya tepe (1282 m) ile kuzeyinde yer alan Kurucayayla tepe (1217 m) su bölümü hattına rastlayan diğer önemli topografik yükseltilerdir (Şekil 3). Bunlar aynı zamanda Büyük Menderes ve Gediz nehrinin su bölümü hattına tekabül etmektedir. Alaşehir çayının bir kolunu oluşturan Keten deresinin, Pekmezkaya tepesinin güneyindeki Çavuş çeşmesi civarında, Yayla gölünün sularını bir süre tahliye etmiş olması ihtimal dahilinde görünmektedir. Bu itibarla bugün Büyük Menderes nehrinin beslenme havzasında yer alan Yayla gölünün, yakın geçmişte Gediz nehrinin beslenme havzasında yer almış olması, yörenin hidrolojik gelişimi bakımından ilgi çekici bir noktayı teşkil etmektedir.

Şekil 3. Yayla gölü ve yakın çevresinin topografya haritası.

Yayla gölünün kıyıları, doğuda ada kısmı bir kenara bırakılırsa, genellikle üniform bir karaktere sahip olduğu görülür. Gölün kuzeydoğu ve kuzeybatı kıyılarının gerisindeki rölyefin nispeten yüksek ve dik yamaçlı oluşu da bu durumu değiştirmemiştir.

Gölün doğu kıyasına yakın (yaklaşık 15-20 m) bir konumda, kabaca dairesele görünümüne küçük bir ada yer almaktadır. Gnayslardan oluşan bu ada, göl seviyesinden yaklaşık 3-4 m kadar nispi bir yükselti değerine sahiptir. Göl seviyesinin minimum olduğu devrede (ağustos-eylül) kolay bir şekilde ulaşılan adanın üzerinde çam ağaçları gelişmiştir (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1. Yayla gölü adası ve su seviyesi (4 Eylül 1997).

Göl Çukurluğunun Oluşumu: Bugüne kadar çok az araştırma yapılan Yayla gölünün oluşumu konusunda geçerli bir görüş ortaya konulmamıştır. Bununla birlikte gölün üzerinde yer aldığı dağlık kütlelerin batı ve kuzeybatıya doğru devamı niteliğinde bulunan Bozdağlar ve Aydın dağlarının geçirmiş olduğu jeomorfolojik gelişim konusunda ileri sürülen bazı görüşler, göl çukurluğunun oluşumunun açıklanması bakımından kayda değer niteliktedir. Nitekim Orta Ege bölgesinin jeomorfolojisi konusunda detaylı bir çalışma yapan Erinç'e göre, Bozdağlar kütleleri üzerinde bulunan Bozdağ, Gölcük, Tekke ve Çavdar vadileri gibi çeşitli vadiler burada bir

aşınım sathı içine gömülmüş ve olgunluk safhasına erişmişlerdir. Söz konusu aşınım sathı bu sahada 1300-1400 m civarındadır. Buna göre vadilerin bu sathı içine 300-400 m kadar gömülmüş oldukları anlaşılır. Bu aşınım sathı Bozdağlar üzerinde çok geniş bir yayılışa sahiptir. Ayrıca, Erinç, yaşını Neojen olarak kaydettiği bu satha, Bozdağ penepleni adının verilmesini teklif etmiştir.⁸

Koçman'ın verdiği bilgiye göre de, Bozdağlar üzerinde bulunan yatık yamaçlı, geniş tabanlı ve tabanları alüvyonlarla veya kolüvyal topraklarla kaplı olgun şekilli vadiler, nemli dönemlerde, özellikle Miosen sonu ve Pliosen'de çevreden gelen sel ve derelerin aşındırması ile genişleyip derinleşmişlerdir. Temeli oluşturan kırıklı, çatlaklı ve şistli ana materyalin kolayca aşınması, sellerin ve akarsuların yana aşındırma etkilerini artırmıştır. Nemli dönemlerde ayrışma da etkili olmuş ve Gölcük oluşunda olduğu gibi mikaşistlerin ayrışma ürünü olan kalın alüvyon içindeki killer sızmayı önleyerek siğ bir birikinti olan Gölcük gölünün oluşumuna neden olmuştur. Ayrıca bu vadiler su bölümü civarında yer almaktadır.⁹

Yukarıda Erinç ve Koçman tarafından Bozdağlar kütlesi için ortaya konulan jeomorfolojik gelişim ana hatlarıyla bu kütlenin devamı üzerinde bulunan Yayla gölü ve yakın çevresi için de geçerlilik arz etmektedir. Çünkü Bozdağ, Gölcük, Tekke ve Çavdar vadileriyle hemen aynı yükseltide bulunan Yayla gölü de, Üst Miosen aşınım sathı üzerinde gelişen nispeten geniş tabanlı bir akarsu vadisinin su bölümü çizgisine yakın olan kesiminde derin olmayan bir çukurluğun kaynak ve yağış sularıyla dolması sonucunda oluşmuştur. Gölün oluşumunda nemli iklim şartları ve kimyasal ayrışmanın da önemli bir rolü bulunmaktadır. Göl çukurluğunun uzanışı (kuzey-güney), şekli, alüvyal-kolüvyal dolgunun varlığı gibi çeşitli unsurlar itibariyle Bozdağlar'daki adı geçen vadilere benzer özellikler taşımaktadır. Yalnız bu vadiler kuzeye doğru eğimli iken Yayla gölünün üzerinde yer aldığı topografya güneye ve doğuya da eğimlidir. Gölün uzun gelişim sürecinde varlığını koruması ise, geriye aşınım dalgasının henüz buraya kadar ulaşmamış olmasına bağlıdır.

Gölün oluşumu konusunda kayda değer bulunan diğer görüşler ise kısaca şöyledir: Görüşlerin birinde, göl çukurluğunun bir meteorun düşmesi sonucunda oluştuğu ileri sürülmüştür.¹⁰ Bir diğerinde ise göl, topografik bakımdan doğal bir çanağı andıran sahada suların birikmesiyle meydana

gelmiştir. Bu görüşte, göl tabanında yer alan kil tabakasının, göl alanında suyun tutulması için önemli etkenlerden biri olduğu da ifade edilmiştir.¹¹

Yayla gölü ile ilgili belirtilmesi gereken önemli bir nokta da, göl tabanında turbanın varlığıdır. Çünkü turba oluşumu, gölün bataklığa dönüşmesi ve doğal ortam özelliklerinde (gölün boyutları, iklim, bitki vb) meydana gelen değişimin belirlenmesi bakımından önem taşımaktadır. Sığ oluşu ve birçok sucül bitkinin yetişmesine bağlı olarak gölün önemli bir kısmı bataklık özellikleri kazanmıştır. Gölün bataklığa dönüşme süreci, göle ulaşan sel karakterli küçük derelerin getirdiği detritik unsurların yanı sıra, gölün içinde ve yakın çevresinde yetişen bitkilerin birikmekte olan atıkları vasıtasıyla da hızlanmaktadır.

İklim Özellikleri: İnceleme sahası ve çevresinde hüküm süren Akdeniz iklim özelliklerinin (sıcaklık ve yağış) açıklanmasında Yayla gölüne en yakın konumda bulunan Buldan meteoroloji istasyonuna ait verilerden yararlanılmıştır. Bu istasyonda yapılan ölçümlere göre yıllık ortalama sıcaklık değeri 14.7 °C olarak belirlenmiştir (Tablo 1). Aylık ortalama sıcaklıklar, en düşük değerine ocakta (4.4 °C) inerken, en yüksek değerine ağustos ayında (26.6 °C) ulaşmaktadır. En düşük ve yüksek sıcaklık değerlerinde de önemli değişimler meydana gelmektedir. Nitekim rasat sürecince en düşük sıcaklık değeri ocakta -9.7 °C ve en yüksek sıcaklık değeri de ağustosta 39.8 °C olarak kaydedilmiştir. Bu değerlere göre 49.5 °C'ye ulaşan sıcaklık farkı; karasal tesirlerin de nispeten önemli bir etkiye sahip olduğunu işaret etmektedir.

Tablo 1. Buldan'ın sıcaklık (°C) ve yağış değerleri (mm).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Y
Ort. Sıcaklık	4.4	7.7	9.1	12.1	18.2	23.3	23.8	26.6	22.3	13.9	9.9	5.5	14.7
En Düşük Sc.	-9.7	-9.2	-7.8	0.3	0.4	5.4	11.4	12.2	7.7	0.3	-3.9	-8.1	-9.7
En Yüksek Sc.	17.3	20.1	25.4	32.1	35.4	36.7	39.8	39.8	36.2	33.3	26.5	18.7	39.8
Yağış	146.4	87.5	80.8	47.0	40.6	17.7	7.3	13.2	20.5	33.3	93.4	137.3	725.0

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü (DMİGM).

Adı geçen istasyonda yıllık ortalama yağış miktarı 725.0 mm olarak ölçülmüştür. Bu yağış miktarının mevsimlere dağılışı oldukça düzensizdir ve genel olarak Akdeniz yağış rejiminin özelliklerini göstermektedir. Nitekim yıllık yağış miktarının % 51.2'si kış, % 23.2'si ilkbahar, % 20.3'ü sonbahar ve % 5.3'ü yaz mevsiminde düşmektedir. Bu dağılışı oranına göre yıllık

yağış miktarının yarısından fazlasının kış mevsiminde düştüğü ve yaz mevsiminin de kurak geçtiği belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Diğer taraftan Schreiber formülüne göre yıllık yağış miktarının yükseltiye bağlı olarak her 100 m'de 54 mm arttığı kabul edilirse; Yayla gölü çevresine yılda ortalama 1016 mm'nin üzerinde yağış düştüğü sonucuna ulaşılmaktadır. Bu da nispeten önemli bir yağış miktarına karşılık gelmekte ve gölün beslenmesinde yağışın rolünü ortaya koymaktadır.

Gölün beslenme havzasına kış mevsiminde düşen yağışın önemli bir kısmı kar şeklinde düşmektedir. Kar yağışı genellikle aralıkta başlamakta ve mart ayına kadar devam etmektedir. Bazı yılların kış mevsiminde göl çevresindeki kar örtüsünün kalınlığı bir metreyi geçmektedir. Bu yüzden göle ve Süleymanlı köyüne giden karayolunun kış mevsiminde bazen ulaşımına kapandığı, rekreasyon faaliyetlerinin kesintiye uğradığı ve Yayla motelinin bu sürede işlevsiz kaldığı da olmaktadır. Fakat bunun dışında iklim özelliklerinin rekreasyon faaliyetlerini engelleyici etkileri söz konusu değildir.

Gölün Beslenmesi ve Su Seviyesinin Değişmesi: Yayla gölünün beslenme havzası 2.6 km² olup, fazla geniş değildir.¹² Beslenme havzasını, gölün batısında yer alan Pekmezkaya sırtları ile güneyde bulunan Karlık tepe (1408 m) ve Mestan yaylasının kuzey kesimleri teşkil etmektedir. Gölün doğu kesiminde ise beslenme havzasının geniş olmadığı ve hatta Gölderesi'nin havzasını ayıran su bölümü çizgisinin göl kıyısının yakınlarına kadar sokulduğu görülmektedir. Bu durum, gölün üzerinde yer aldığı dağlık kütlenin jeomorfolojik gelişimi ile doğuda Buldan ve Büyük Menderes vadisine doğru yer yer dik eğimli yamaçlar şeklinde alçalmasıyla yakından ilgilidir.

Yayla gölü, göl sathına ve beslenme havzasına düşen yağışlar ile göl çukurluğunun güney kesiminde debisi tespit edilemeyen su kaynaklarıyla beslenmektedir. Gölün beslenme havzasına düşen yağışın bir kısmı Karlık ve Geriz dereleri tarafından göl çukurluğuna boşaltılmaktadır. Sel karakterli olan bu dereler, 1950'den önce Buldan Belediyesi tarafından açılan küçük toprak kánallarla (Karlık dere kanalı 2250 m ve Geriz dere kanalı 1250 m uzunluğunda) göle bağlanmıştır.¹³ Bu derelerden başka Pekmezkaya tepesinin doğu yamacından göle ulaşan yaklaşık 1 km uzunluğunda küçük bir akarsu da bulunmaktadır.

Gölün beslenmesinde göldibi kaynaklarının da önemli bir rolü vardır. Bilinen en önemli göldibi kaynağı, Gül Dede tepesinin doğusunda, kıydan yaklaşık 35-40 m kadar açıkta yer almaktadır. Bu kaynağın bulunduğu noktada derinlik 25 m'yi geçmekte, kaynak ve yakın çevresine "duru" adı verilmektedir.¹⁴ Çünkü kaynağın bulunduğu yerde saz, kamış ve diğer sucul bitkiler gelişmemiş ve bu nedenle göl suyu berrak bir görünüm sunduğundan dolayı "duru" denilmiştir.

Gölde su seviyesi nisan-mayıs aylarında yağışa ve kar erimesine bağlı olarak maksimum düzeye ulaşmaktadır. Haziran ayından itibaren su zayıtatının artışıyla birlikte seviyede tedrici bir azalma başlamakta ve genellikle su seviyesi ağustos-eylül aylarında minimum düzeye inmektedir. Kıyı çizgisindeki aktüel değişmelerden de takip edildiği üzere, gölün su seviyesinde yılda bir metre civarında bir değişimin meydana geldiği gözlenmektedir.

Yayla gölünde yıllık su seviye değişmelerinin yanı sıra uzun dönemli su seviye değişimleri de olmaktadır. Bunlar genellikle bölgenin ikliminde görülen yağışlı ve kurak dönemlere rastlamaktadır. Özellikle kurak geçen yıllarda su seviyesi düşerek; gölün alanı küçülmekte ve göl kuruyacak duruma gelmektedir. Nitekim 1945, 1986 ve 1992 yılları bu duruma örnek teşkil etmektedir.

Diğer taraftan yağışın fazla olduğu dönemlerde su seviyesi yükselmekte ve gölün fazla suları gideğenlerden tahliye edilmektedir. Örneğin gölün su seviyesi 1965'te şiddetli sağanak yağışlara bağlı olarak fazla yükselmiş ve gölün gideğeni üzerinde bulunan Süleymanlı köyündeki bazı konutlar sel afeti riskine karşı boşaltılarak önlem alınmıştır.

Yayla gölünün beş gideğeni bulunmaktadır. Gölün doğuda (Gölderesi) ve güneyde (Sığıryatağı D.) Büyük Menderes'e, kuzeyde ve batıda (Keten D.) Gediz nehrine yönelen akarsuların kabul havzalarının göl çukurluğuna kadar sokulmaları, gideğen sayısının fazla olmasına neden olmuştur. Bu gideğenlerden güneyde bulunan üçü doğal olarak teşekkül etmiştir. Doğuda olan ikisi ise Gölderesi'nin iki küçük kolunun (Karaoluk ve Lağım deresi) başlangıç kısımları yaklaşık 40-50 m uzunluğunda ve 5-10 m derinliğinde kazılarak (1930'dan önce) göle bağlanmış ve böylece göl suyunun Buldan'da başta bahçelerin sulanması olmak üzere çeşitli amaçlarla kullanılması temin edilmiştir. Gölün bu gideğenleri üzerine inşa edilen kapaklarla suyun akım miktarının kontrolü sağlanmıştır. 1992'de göl

seviyesinin alçak oluşu nedeniyle bu kapaklar kapatılmış ve bugünde kapalı tutulmaktadır.

Gölün güney kesiminde bulunan gidegenlerin üzerine, gölden su çıkışını kontrol etmek ve su seviyesini korumak amacıyla ilk önce toprak ve daha sonrada taş malzeme kullanılarak seddeler inşa edilmiştir. Ethem Tümbay'ın Buldan Belediye başkanlığı döneminde inşa edilen (1965) ve bugünde işlevini sürdüren seddelerin boyutları yaklaşık şöyledir;

1. sedde 80-85 m uzunluğunda ve 2 m yüksekliğindedir.
2. sedde 35-40 m uzunluğunda ve 1 m yüksekliğindedir.
3. sedde 75-80 m uzunluğunda ve 1.5 m yüksekliğindedir.

Beslenme havzası ve gölün su seviyesinde meydana gelen bazı değişimler, gölde çeşitli sorunlara neden olmaktadır. Örneğin beslenme havzasında Buldan Orman İşletme Şefliği'nin yaptığı terasların, ağaçlandırma çalışmalarının ve orman içi yolların yüzeysel akışa geçen suların göl çukurluğuna ulaşmasını engellemesi ile gölün beslenmesinde önemli etkileri bulunan Karlık ve Geriz dere kanallarının sedimentle dolması, kanalların bakımsızlığı ve yer yer bozulması nedeniyle gölün su gelinde belirgin azalmalar meydana gelmektedir. Böylelikle gölde su seviyesinin düştüğü yıllar veya dönemlerde ekosistem büyük ölçüde zarar görmektedir. Bunlardan başka gölde hemen her yıl yapılan saz kesiminin 1980'lerde sona ermesiyle birlikte saz ve diğer bitkiler göl yüzeyinde kaplamış oldukları alanlarını nispeten genişletmişlerdir.

Göl Suyunun Fiziksel ve Kimyasal Özellikleri: Göl yüzeyi, yüksekliğin de (1150 m) etkisiyle sıcaklık değerlerinin çok düşük olduğu bazı yılların kış mevsiminde buz tutmaktadır. Gölün buz tutması genellikle aralık-şubat aylarında gerçekleşmektedir. Gölün sığ ve suların durgun nitelikte oluşu buz tutmayı kolaylaştıran bir etki yapmaktadır. Kışı çok sert geçen yıllarda gölün buz tutan yüzeyi üzerinde yürümek ve hatta kayak yapmak mümkün olmaktadır (Fotoğraf 2). Dolayısıyla gölün bu özelliğinden yararlanılarak rekreasyon faaliyetlerini artırma olasılığı da incelenmeye değer konulardan birini teşkil etmektedir.

Tablo 2'de verilen fiziksel ve kimyasal parametreler incelendiğinde; göl suyunun bulanık ve renkli olduğu dikkati çekmektedir. Gölde bitkilerin yer yer yoğun bir örtü oluşturmaları ve suda organik unsurların nispeten fazlalığı göl suyunun bulanık olmasına yol açmaktadır. Bulanıklık, genellikle ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde artış göstermektedir.

Toplam iyon miktarının 95.844 mg/l olarak belirlendiği göl suyunda bikarbonat ve kalsiyum miktarı nispeten yüksek bir değer arz etmektedir. Bu özelliği nedeniyle göl suyu "kalsiyum bikarbonat" lı sular sınıfına dahil olmaktadır. Göl suyu, kimyasal parametreler bakımından genellikle birinci kalitede olmakla birlikte, bulanıklık, renk ve ayrıca olası bakteri içeriği nedeniyle içilmesi uygun değildir. Fakat sulama ve kullanma suyu bakımından uygun özelliklere sahiptir.

Tablo 2. Yayla gölü suyunun kimyasal analizi (2003).

Bulanıklık	Bulanık
Renk	Renkli
Kalsiyum	16 mg/l
Magnezyum	5 mg/l
Sodyum	3.22 mg/l
Potasyum	0.624 mg/l
Bikarbonat	37 mg/l
Klorür	7 mg/l
Sülfat	27 mg/l
Toplam iyon	95.844 mg/l
Elektriksel iletkenlik	121 mikromho/cm
pH	6.70
Toplam sertlik	6 Fr S°

Kaynak: Kargı ve diğerleri, 2003.

Fotoğraf 2. Gölün buz tutan yüzeyi ve kayak yapanlar (2002).

Gölün beslenme havzasında beşeri faaliyetlerin sınırlı olması nedeniyle önemli kirlenme kaynakları söz konusu değildir. Bununla birlikte gölün batı kıyısında yer alan Süleymanlı Köy Tüzel Kişiliğine ait bir binadan oluşan dinlenme tesisi ile piknik amaçlı kullanımlar başlıca potansiyel kirlenme kaynakları teşkil etmektedir. Yayla gölünde mevcut su kalitesinin korunması ve potansiyel kirlenme kaynaklarına karşı alınması gereken başlıca tedbirler sonuç kısmında belirtilmiştir.

Flora ve Fauna Özellikleri: Yayla gölü ve yakın çevresi bugüne kadar doğal ortam özelliklerini büyük ölçüde korumuş olan ekosistemlerden biridir. Bu yüzden göl ve yakın çevresi biyolojik çeşitlilik bakımından büyük bir önem arz etmektedir (Fotoğraf 3, 4). Nitekim göl ve yakın çevresinde bugüne kadar yapılan çalışmalarda yaklaşık 200 bitki türü tespit edilmiş ve incelenmiştir. Bunlardan beyaz nilüfer (*Nymphaeum albae* L.), denizdili (*Potamogeton natans* L.), su çobandeğneği (*Polygonum amphibium* L.), değişken yapraklı su düğünçeği (*Ranunculus saniculifolius* Viv.), su otu (*Elatine alsinastrium* L.), bataklık sivri sazı (*Eleocharis palustris* L.), boylu saparna (*Carex elata* All. subsp. *elata*)¹⁵, kırkboğum (*Cyperus longus* L.), kofa (*Juncus acutus* L.), su yıldızı (*Callitriche brutia* Petagne), pınar otu (*Catabrosa aquatica* L.), haşışe (*Anthoxanthum odoratum* L. subsp. *odoratum*), panzer (*Blysmus compressus* (L.) panzerex Link), geniş yapraklı hasırkamışı (*Typha latifolia* L.), hüdaverdiotu (*Gratiola officinalis* L.), mızraklı yapraklı susunirotu (*Alisma lanceolatum* With), kuzukulağı (*Rumex acetosella* L.), yumaklı labada (*Rumex conglomeratus* Murray), üçgül (*Trifolium repens* L. var. *repens*), yakıotu (*Epilobium* cf. *roseum* schreber subsp. *subsessile*), hardal (*Cruciferae cardaria draba* (L.) Desv. subsp. *draba*), ebegümece (*Malvaceae parviflora* L.), karakök (*Scorzonera cana* (C.A. Meyer) Hoffm. var. *jacquiniana*), tilkikuyruğu (*Alopecurus arundinaceus* Poiret), sütleğen (*Euphorbiaceae anacampseros boiss* var.), yabani yasemin (*Solanum dulcamara* L.), kurtayağı (*Lycopus europaeus* L.), yarpuz (*Mentha pulegium* L.), kedi nanesi (*Nepeta pilinix* L.), zayıf yoğurtotu (*Galium debile* Desf.), uyuzotu (*Scabiosa arentea* L.), domuzotu (*Hypocheris radicata* L.), hasirotu (*Juncus inflexus* L.), dar yapraklı hasırkamışı (*Typha angustifolia* L.), püsküllü çayır (*Bromus tectorum* L.),

bataklık salepotları (*Orchis palustris* Jacq.), itkuyruğu (*Phleum exaratum* Hochst.), mayasilotu (*Ajuga orientalis* L.), ballıbaba (*Lamium caricense* R. Mill), paskalya çiçeği (*Bellis perennis* L.), arapotları (*Muscari neglectum* Guss), tükürükotları (*Ornithogalum lanceolatum* Labill.) ve dikenli mersin (*Ruscus aculeatus* L. var.)¹⁶ başlıca bitki türlerini teşkil etmektedir. Bunların bir kısmı bataklık alanlarda veya su içinde yetişen yıllık ve çok yıllık bitkilerdir. Göl çevresinde yetişen bazı bitkilerin farmakolojik önem taşıdığı da belirlenmiştir. Örneğin *Digitalis cariensis* (yüksükotu) kalp ilaçlarında ve *Colehicum burttinin* (acı çiğdem) ise kanser tedavisinde yararlı olduğu ileri sürülmüştür.¹⁷

Fotoğraf 3. Yayla gölünde oldukça gelişmiş bir flora görülmektedir.

Yayla gölü çevresinde karaçam (*Pinus nigra*), saçlı meşe (*Quercus cerris*) ve tüylü meşe (*Quercus pubescens*) yaygın orman ağaçlarını oluşturmaktadır. Ahlat (*Pirus*), söğüt (*Salix*) ve suni gençleştirme ile dikilen sedir (*Cedrus*) de önemli ağaç türleri arasında yer almaktadır. Bugün Yayla gölü çevresinde genellikle karaçamdan oluşan nispeten iyi gelişmiş bir orman örtüsü görülmektedir. Bu ormanın önemli bir kısmı 1960'lı yıllarda çıkan orman yangınından sonra yapılan ağaçlandırma çalışmalarıyla tesis edilmiştir. Yine 1993'te Süleymanlı-Gölbaşı (5 ha), 2004'te Süleymanlı-

Kurucayayla (0.1 ha) ve Süleymanlı-Ağıldere'de (0.3 ha) çıkan yangınlar sonucunda önemli orman alanları tahrip olmuştur.¹⁸ Bu sahalarda ağaçlandırma çalışmaları devam etmektedir.

Fotoğraf 4. Yayla gölünde yetişen sucul bitkiler.

Göl faunasında ise Oligochaeta (10), Chironomidae (7), Odonata (4), Hemiptera (5), Hirudinoidea (1), Chaoboridae (1), Ephemeroptera (1), Coleoptera (1) ve Gastropodadan (1) oluşan toplam 31 takson belirlenmiştir.¹⁹ Bunlardan başka Kladoserden iki familyaya ait 11 takson ve Kopepoddan üç familyaya ait 8 takson olmak üzere toplam 19 takson saptanmıştır.²⁰ Gölde zeminin çamurlu ve yer yer otlı olması, bentik (dip) faunanın çeşitli ve bol miktarda bulunmasının temel nedeni olarak kabul edilmektedir.

Göl ve çevresi uzun yıllardan beri bilinçsizce yapılan kaçak avlanmaya rağmen kuş türleri ve kuş sayısı bakımından da nispeten zengindir. Burada görülen başlıca kuş türleri arasında angut, yeşilbaşlı, çulluk, balıkçı, karabatak, boz ördek, sakarmeke ve dalgıç ördeği sayılabilir. Ayrıca göle 2001 yılında evcil bir tür olan Pekin ördeği bırakılmıştır.²¹

Gölde yaşayan başlıca balık türleri arasında ise, sarı sazan, yayın ve kaya balığına rastlanmaktadır. Balıkçılık amatörce ve daha çok olta balıkçılığı şeklinde yapılmaktadır.

C. Beşeri Çevre Özellikleri ve Rekreasyon Potansiyeli

Göl Çevresindeki Yerleşmeler: Yayla gölüne en yakın konumda bulunan yerleşme, gölün gideğeni üzerinde kurulan Süleymanlı köyüdür. Köyün kurulduğu yer bir mera alanı iken 1887'de Rusçuk (Bulgaristan) Türklerinden oluşan 15 hanelik bir göçmen grubu Devlet tarafından buraya yerleştirilmiş ve bu göçmenler köyün ilk nüvesini teşkil etmiştir. Kurulduğunda Süleymaniye olan köyün adı 1962'de yapılan değişiklikle Süleymanlı şekline dönüştürülmüştür.²² Geçim kaynağını tarım (özellikle elma, şeftali ve armut gibi meyveler ile fasulye ve börülce gibi sebzeler yetiştirilir) ve hayvancılığın oluşturduğu ve 2000 genel nüfus sayımı itibariyle 235 kişinin yaşadığı Süleymanlı köyü, Buldan ilçesinde yükseltisi (1125 m) fazla olan köy yerleşmelerinden biridir.

Göl yakınında Süleymanlı köyünün kuruluşundan (1887) önce de bazı geçici yerleşmelerin kurulduğu bilinmektedir. Nitekim kışı depresyon tabanındaki ova köylerinde geçiren bazı yörük grupları hayvan sürüleriyle birlikte mayıs ayında göl çevresinde bulunan yaylaya çıkarlar ve burada yaklaşık 4-5 ay kalarak çayırardan yararlanırlardı. Gölün batı kıyısında yer alan Gül Dede tepesinin üzerinde bulunan mezarların yaylaya çıkan yörüklerle ait olduğu tahmin edilmektedir. Göl çevresinde yapılan yaylacılık faaliyetinin önemi 1950'lere doğru büyük ölçüde azalmıştır. Bugün de 5-6 aile mayıs-eylül ayları arasında gölün güneybatısındaki Mestanlı yaylasına çıkarak bu yaşam şeklini devam ettirmeye çalışmaktadır.

Sayfiye amaçlı yapılaşmanın ilk örnekleri ise, 1997 yılından itibaren gölün güneybatısında görülmeye başlanmıştır (Fotoğraf 5). Aynı kesimde Süleymanlı köyünün yerleşme alanı da göle doğru gelişme göstermiştir. Fakat 2000'de göl ve yakın çevresinin birinci derece doğal sit ilan edilmesi ve mutlak koruma alanı sınırlarının belirlenmesi; burada yapılaşmanın gelişmesini ve bunun göle olumsuz etkilerini büyük ölçüde önleyecektir.

Rekreasyon Faaliyetleri: Yayla gölü ve çevresine yönelik rekreasyon faaliyetlerinin başlaması 1950'lerin öncesine kadar gitmektedir. Bu

bağlamda Demirel'in yapmış olduğu bir çalışmada, Buldan'a uğrayan birçok yerli ve yabancı seyyahın güzel tabiatı ve manzaralı olan yayla alanlarını bilhassa görmek için geldiklerini belirtmesi kayda değer niteliktedir.²³ Bu rekreasyon faaliyetleri günümüze kadar önemini artırarak devam etmiştir. Bugün göl kıyısına mayıs-eylül arasına rastlayan yaklaşık beş aylık dönemde ve özellikle hafta sonları çoğunluğu Buldan, Denizli, Buharkent ve yakın çevrede bulunan köylerden olmak üzere yaklaşık 400-500 ziyaretçi gelmektedir. Özellikle hafta sonu dinlenme ve piknik amacıyla günübirliğine gelen ziyaretçiler, göl kıyısında nispi bir hareketliliğin oluşmasına neden olmaktadır.

Fotoğraf 5. Göl çevresinde sayfiye amaçlı yapılaşmanın ilk örnekleri (1997).

Göl kıyısında yapılan diğer önemli bir rekreasyon faaliyeti de Kar ve Kır Çiçekleri Şenliğidir. Bu şenlikler 1993-2000 arasına rastlayan 8 yıl boyunca göl kıyısında düzenli bir şekilde yapılmıştır. Her yıl haziran ayının ilk haftasının cumartesi, pazar günü yapılan Kar ve Kır Çiçekleri Şenliğine Buldan ve Denizli başta olmak üzere birçok yerleşim biriminden yaklaşık 4-5 bin kişi civarında katılımlar olmuştur. Bu şenlikler sırasında Yayla motelinin batısına çok sayıda (yaklaşık 20-25 kadar) çadırlar kurulur (bunların bir kısmında yiyecek, içecek ve çeşitli eşyalar satılır) ve göl kıyısındaki çayırlar üzerinde yağlı güreşler yapılırdı (Fotoğraf 6). Kar ve Kır

Çiçekleri Şenliği esnasında göl ve yakın çevresinin doğal ortamına büyük zarar verildiği gerekçesiyle 2000 yılından sonra şenliklerin kapsamı değiştirilerek Buldan'da yapılmaya başlanmıştır.²⁴

Yukarıda bahsedilen faaliyetlerin yanı sıra, göl kıyısında kamp kurmak için oldukça elverişli yerler bulunmaktadır. Keza göl çevresinde 1970'lerde bazı spor kulüpleri tarafından kısa süreli dinlenme ve eğitim kamplarının kurulduğu bilinmektedir.²⁵ Ancak bugün kamp ile ilgili herhangi bir altyapı görülmediği gibi kamp faaliyetleri de mevcut değildir. Ayrıca 28 Kasım 2004 pazar günü birçok doğa severin katıldığı Yayla Gölü Yürüyüşü adlı bir rekreasyon etkinliği de gerçekleştirilmiştir.

Fotoğraf 6. Kar ve Kır Çiçekleri Şenliğinde yapılan yağlı güreşlerden bir görünüm (13 haziran 1999).

Mevcut Turistik Tesisler: Göl kıyısında bugüne kadar modern donanımlı turistik tesisler inşa edilmemiştir. Bununla birlikte Buldan kaymakamı Mustafa Gönül önderliğinde 1963'te temeli atılan 6 odalı, 18 yatak kapasiteli ve lokali bulunan Yayla (Göl) moteli 1965'te faaliyete geçmiştir (Fotoğraf 7). Maliye Bakanlığı'nın köylere yardım fonuyla inşa edilen bu motel ilk olarak Buldan Belediyesi tarafından kiralanıp işletmeye

açılmıştır. Bugün bir şahıs tarafından kiralanan ve her mevsim işletmeye açık olan tesisin mülkiyeti Süleymanlı Köy Tüzel Kişiliğine geçmiştir.

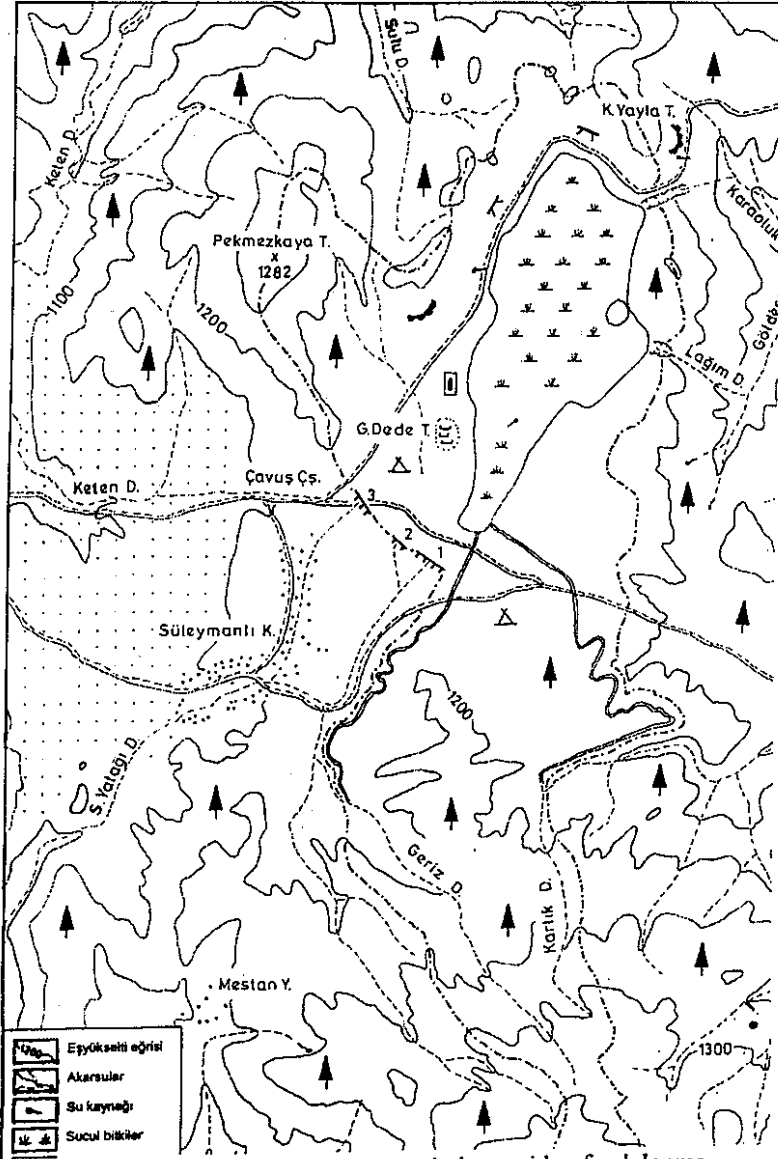
Adı geçen tesisten başka gölün batı kıyısında çeşme (2), piknik ocağı (10), ahşap masa ve oturma banklarının bulunduğu piknik amaçlı kullanım ile ilgili bazı yerler mevcuttur (Şekil 4). Plansız bir şekilde yapıldığı anlaşılan bu yerler oldukça yetersiz ve bakımsız durumdadır. Dolayısıyla birinci derece doğal sit alanı olduğu esas alınarak göl ve çevresinin uzun vadeli bir gelişim planının hazırlanarak uygulanması gerekmektedir. Bu planda öncelikle yakın çevrede bulunan nüfusun rekreasyon ihtiyacını karşılayacak çeşitli unsurlar dikkate alınmalıdır.

Fotoğraf 7. Yayla moteli, göl kıyısında bulunan başlıca turistik tesisidir (2004).

Gölden Yararlanma: Gölden rekreasyon faaliyetlerinin dışında yakın geçmişte önemli faydalar sağlanmıştır. Bunların başında göl suyundan yararlanma gelmektedir. Avrahoğlu'nun verdiği bilgiye göre, 1950'lere kadar Buldan halkı şehrin belirli yerlerine inşa edilen çeşmelerden içme suyu ihtiyacını karşılıyordu. Ayrıca Süleymaniye yaylasındaki Yayla gölünden beslenen ve şehrin kullanma suyunu sağlayan çeşmeler bulunmaktaydı. Yayla gölünden beslenen mahalle arasındaki kullanma suyu çeşmeleri, göldeki suyun azalması sonucu susuz kalmış ve hatta bu çeşmelerin birçoğu yıkılmıştır.²⁶ Aynı konuya değinen Şen'e göre de göl suları, Buldan'ın evlerini ve bahçelerini ihya etmiştir. Buldan yeşilliğini bu

göle borçludur. Göl suyunun işletilmesi her sene haziranda Belediye tarafından açık artırma ile 4-5 bin liraya satılır ve bahçe sahipleri kiracıya para öderlerdi. Bu su ile Çaybaşı, Turan, Karşıyaka, Dörteylül, Kurtuluş ve Yenimahalle'deki bahçeler ile Akçeşme ve Gölbaşı'nın altında bulunan bağlarda sırayla sulanırdı.²⁷

Şekil 4. Yayla gölü ve yakın çevresinde araziden faydalanma.

Gölün diğer önemli bir faydası da gölde yetişen sazların ekonomik olarak değerlendirilmesidir. 1980'lere kadar başta Bölmekaya (Buldan) ve Köprübaşı (Sarayköy) olmak üzere bazı ova köylerinden gelen şahıslar, gölün sazlarını Maliye'den kiralayarak keserler ve bunlardan hasır dokurlar vb eşya yaparlardı. Bunun yanında gölde gelişen yoğun bitki örtüsünün bir kısmı (örneğin adanın batısı), 1997'de Denizli Orman İşletme Müdürlüğü ekipleri tarafından makine kullanılarak kökleriyle birlikte sökülmiş ve göl kıyısında kurumaya bırakılmıştır. Doğal ortamda kuruyan bitki kök ve sapları daha sonra öğütülerek orman fidanlıklarında ve bahçelerinde kullanılmıştır.

Demirel'in, 1945'te, Buldan yaylasından inen sularla beş değirmenin çalıştığını, halkın kan emdirmek için gölden sülük tuttuğunu ve yayladaki iki köyün yakın olması sebebiyle Buldan'ın günlük süt ve yağ ihtiyacını temin ettiğini belirtmesi de yakın geçmişle ilgili oldukça dikkat çekici ayrıntılardır.²⁸

Ulaşım: Yayla gölü Buldan'a yaklaşık 8 km uzunluğunda asfalt bir yolla bağlanmaktadır. Yakın konumda yer alan Kovanoluk (3.5 km), Yayla (7 km), Aktaş (5 km) ve Çatak (3 km) köylerini Yayla gölüne bağlayan yollarda asfalt kaplamadır. Bu yollar kış mevsiminde yoğun kar yağışının meydana geldiği bazı günler dışında bütün yıl ulaşım hizmet vermektedir. Yayla gölünün nispeten uzak konumda bulunan yörenin önemli yerleşim birimleriyle de karayolu bağlantısı yeterli düzeydedir. Örneğin kuzeydoğuda Güney (38 km), kuzeybatıda Alaşehir (55 km), güneydoğuda Sarayköy (29 km) ve Denizli (52 km), güneybatıda Buharkent (38 km) ve Aydın (113 km) ile yüksek standartlı yollarla ulaşım sağlanmaktadır.

Diğer taraftan Buldan'a 21 km uzaklıkta bulunan Sarayköy'den demiryolu hattı geçmektedir. Buldan, Sarayköy istasyonu vasıtasıyla İstanbul, Ankara ve İzmir'e düzenli tren seferleriyle bağlanmaktadır. Ayrıca Çardak yakınında yer alan havaalanına İstanbul'dan her hafta tarifeli uçak seferleri de yapılmaktadır.

Yayla gölü başta karayolu olmak üzere çeşitli ulaşım sistemleriyle oldukça geniş bir coğrafyaya bağlanmaktadır. Yayla gölünün bu özelliği, çeşitli tesislerin yapılması ve iyi bir tanıtımla önemli bir avantaj haline getirilebilir. Keza yöredeki turistik merkezlerden Pamukkale, Karahayıt ve Tripolis'in çok yakın bir konumda bulunması da, Yayla gölünün rekreasyonel çekiciliğini artıran diğer önemli etkenler arasındadır.

D. Sonuç ve Öneriler

Aydın dağlarının doğu kesiminde ve Büyük Menderes nehrinin hidrografik havzasında yer alan Yayla gölü, Üst Miosen aşınım sathı üzerinde gelişen nispeten geniş tabanlı bir akarsu vadisinin su bölümü çizgisine yakın olan kesiminde derin olmayan bir çukurluğun kaynak ve yağış sularıyla dolması sonucunda oluşmuştur. Gölün oluşumunda nemli iklim koşulları ve kimyasal ayrışmanın da önemli bir rolünün bulunduğu belirtilebilir. Küçük alanlı ve az derin topografik bir çukurlukta yer alan Yayla gölünde bitki örtüsünün yoğunluğu ve turba oluşumu göz önüne alındığında; bataklığa dönüşme sürecinin nispeten ileri bir safhaya ulaştığı sonucuna varılmaktadır.

Yayla gölü ve çevresi, konumu ve doğal ortam özellikleri bakımından başta Buldan olmak üzere yakın çevrede bulunan birçok yerleşim biriminin önemli bir rekreasyon alanını teşkil etmektedir. Gölün oluşturduğu doğal güzellik ve biyolojik zenginliğin yanında, nispeten geniş bir yaylanın varlığı ve etrafındaki karaçam, meşe ve çeşitli ağaçlardan oluşan orman örtüsü buraya ayrı bir çekicilik kazandırmıştır. Bu nedenle inceleme sahası doğa bilimciler ve doğa fotoğrafçıları için de eşsiz olanaklar sunmaktadır.

Yayla gölü ve çevresinin doğal ortam özelliklerinden yararlanılarak koruma yoluna gidilmesi hedeflenmelidir. Bu amaçla Yayla gölü ve yakın çevresini kapsayan detaylı bir rekreasyon planının yapılması gerekmektedir. Bu planda çeşitli alt yapı tesisleri, piknik ve kamp alanlarının yanı sıra rekreasyonla ilgili bazı düzenlemelere yer verilmelidir. Örneğin gölün çevresinde yürüyüş yolları ile gölün kuzeydoğu kesimi (Karaoluk sırtı) gibi bazı yerlere seyir terası yapılabilir. Ayrıca rekreasyon alanlarının bakımı, temizliği ve güvenliği devamlı bir şekilde temin edilmelidir.

Bugünkü imkanlarla Yayla gölü rekreasyon alanı genellikle mevsimlik bir şekilde değerlendirilmekte ve sahip olduğu potansiyelin çok az bir kısmından yararlanılmaktadır. Yukarıda bahsedilen planda bu potansiyelden daha fazla yararlanılması ve sürenin bir yıla çıkartılması konusunda çeşitli alternatifler üzerinde durulmalıdır.

Buldan ile Yayla gölü arasında ulaşımı sağlayan karayolu asfalt olmakla birlikte, standardı oldukça düşüktür. Gerek yolun darlığı gerekse yol eğiminin fazla oluşu, ulaşım güvenliğini tehdit etmektedir. Bu nedenle yolun standardı yükseltilmelidir. Ayrıca Buldan Belediyesi Mayıs-Eylül

ayları arasına rastlayan dönemde ve özellikle hafta sonları göl kıyısına dolmuş seferleri yapabilir ve böylece ulaşım düzenli ve ucuz bir şekilde sağlanabilir.

Göl ve yakın çevresinin korunmasıyla ilgili alınması gereken başlıca önlemler aşağıda kısaca belirtilmiştir:

- Göle güneyden kanallarla bağlanan Karlık ve Geriz derelerinin taşıdığı sediment miktarının kontrol altında tutulması gerekmektedir. Bu dereler, sel karakterli bir akış rejimine sahip olup, özellikle yağışlı devrede önemli miktarda sediment getirmektedir. Nitekim göl çukurluğunun güney ve güneydoğudan kısmen daralmasında bu sedimentin belirli bir rolünün olduğu söylenebilir.

- Gölün beslenmesine katkı sağlayan kanalların bakım ve onarımı düzenli bir şekilde yapılmalı ve gölün su seviyesi korunmalıdır.

- Gölün mutlak koruma alanı içinde, batı kıyısında bulunan ve bir binadan oluşan dinlenme tesisine (Yayla moteli) çeşitli ilaveler ile başka büyük tesislerin yapılmasını önlemek amacıyla gerekli tedbirler alınmalıdır.

- Başta kirletme ve avlanmaya karşı olmak üzere çeşitli uyarı levhaları yaptırılarak göl çevresinde uygun görülen yerlere dikilmelidir.

- Gölün mutlak koruma alanı içinde hayvanların otlatılmaması için köy halkı ve çobanlar uyarılmalıdır.

- Yayla gölü ve yakın çevresinin doğal değerleri arasında yer alan flora ve fauna varlığının envanteri çıkartılarak bunların korunmasına yönelik önlemler alınmalıdır.

Kaynakça

- Avraltoğlu, O. Z., 1997, Buldan ve Yöresinin Tarihçesi, Önder Matbaacılık, Ankara.
- Aygen, C., Özdemir, D., Ustaoglu, M.R., Balık, S., 2004, Yayla Gölünün (Buldan-Denizli) Kladoser ve Kopepod Faunası, Türk Sucul Yaşam Dergisi, Sayı: 3, s.35-40.
- Bircan, A., Bozbay, E., Gökdeniz, S., Kozan, A.T., Ögdüm, F., 1983, Gédiz Graben Sisteminin Jeomorfolojisi ve Genç Tektoniği, MTA Ege Bölge Müdürlüğü Kütüphanesi Jeomorfoloji Raporları No.1, İzmir.
- Buldan Belediyesi Yayını, Buldan, Türk Haberler Ajansı, 1994, İzmir.
- Denizli Valiliği Yayını, Cumhuriyetin 50. Yılında Denizli, Mars Matbaası, 1973, Ankara.

- Çelik, A., 1995, Aydın Dağlarının (Aydın) Flora ve Vejetasyonu, Ege Üniv. Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- Demirel, M., 1945-1946, Buldan Monografyası, İstanbul Üniv. Edebiyat Fakültesi Coğrafya Şubesi Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi No. 1152, İstanbul.
- Eriñç, S., 1955, Orta Ege Bölgesinin Jeomorfolojisi, MTA Enstitüsü Yayınlanmamış Rapor No. 2217, Ankara.
- Gökgöz, F., 2004, Buldan Yöresi (Denizli) Metamorfik Kayaçlarının Minerolojik, Petrografik ve Jeokimyasal İncelenmesi, Pamukkale Üniv. Fen Bilimleri Enstitüsü Jeoloji Mühendisliği Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli.
- Göney, S., 1975, Büyük Menderes Bölgesi, İstanbul Üniv. Coğrafya Enstitüsü Yayınları No. 79, İstanbul.
- Holzer, H., 1953, 88/3, 88/4, 89/3 ve 105/1 ile 89/1 (Kısmen) Paftalarının Jeolojik Haritası Hakkında Rapor, MTA Enstitüsü Yayınlanmamış Rapor No. 2365, Ankara.
- [Http://www.buldan-bld.gov.tr/coğrafya.htm](http://www.buldan-bld.gov.tr/coğrafya.htm)
- [Http://www.denizli.bel.tr/denizli/dnzcografya/yaylalar.asp](http://www.denizli.bel.tr/denizli/dnzcografya/yaylalar.asp)
- [Http://www.denizli.gov.tr/index.html](http://www.denizli.gov.tr/index.html)
- [Http://www.dso.org.tr/ekolarsiv/sayi8/yayla](http://www.dso.org.tr/ekolarsiv/sayi8/yayla)
- Kargı, H., Gökgöz, A., Bilici, M., 2003, Denizli İdare Mahkemesi Yayla Gölü Bilirkişi Raporu, Denizli.
- Koçman, A., 1989, Uygulamalı Fiziki Coğrafya Çalışmaları ve İzmir-Bozdağlar Yöresi Üzerinde Araştırmalar, Ege Üniv. Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 49, İzmir.
- Saraçoğlu, H., 1990, Bitki Örtüsü Akarsular ve Göller, MEB Öğretmen Kitapları Dizisi No. 177, İstanbul.
- Seçmen, Ö., Leblebici, E., 1997, Türkiye Sulak Alan Bitkileri ve Bitki Örtüsü, Ege Üniv. Fen Fakültesi Yayınları No. 158, İzmir.
- Şen, İ., 1970, Yeşil Buldan, Yeniyl Matbaası, Denizli.
- Şimşek, Ş., 1982, Denizli Sarayköy-Buldan Alanının Jeolojisi ve Jeotermal Enerji Olanakları, İstanbul Üniv. Yerbilimleri Fakültesi Yerbilimleri Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 1-2, s.145-162, İstanbul.

- Taşdemir, A., Yıldız, S., Topkara, E.T., Özbek, M., Balık, S., Ustaoglu, M.R., 2004, Yayla Gölünün (Buldan-Denizli) Bentik Faunası, Türk Sucul Yaşam Dergisi, Sayı: 3, s.182-190.
- Toprak, V., Süzen, L., 2000, Bozdağ Horstu Üzerinde Gelişmiş Plio-Kuaterner Nehir Çökelleri, Batı Anadolu 53. Türkiye Jeoloji Kurultayı Bildiri Özleri, TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Yayını, s.206-207.
- Uğur, A., 1998, Buldan (Denizli) İlçesi Coğrafyası, Ankara Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya (Bölgesel Coğrafya) Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Notlar

¹ Yayla gölüyle ilgili daha önce yapılmış batimetrik çalışmalar bulunmadığından dolayı göle ait kesin derinlik değeri verilememektedir. Bununla birlikte gölde yapılan bazı ölçme ve gözlemler sonucunda yukarıda verilen değer elde edilmiştir.

² Gökgez, F., 2004, Buldan Yöresi (Denizli) Metamorfik Kayaçlarının Minerolojik, Petrografik ve Jeokimyasal İncelenmesi, Pamukkale Üniv. Fen Bilimleri Enstitüsü Jeoloji Mühendisliği Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli, s.24.

³ Kargı, H., Gökgez, A., Bilici, M., 2003, Denizli İdare Mahkemesi Yayla Gölü Birlikçi Raporu, Denizli, s.2.

⁴ Yaklaşık 15 gün devam eden bu çalışmada 80-100 römork turba çıkarılmıştır. Çıkarılan turba çiçek, meyve ve sebze bahçelerinde gübre olarak kullanılmıştır.

⁵ Şimşek, Ş., 1982, Denizli Sarayköy-Buldan Alanının Jeolojisi ve Jeotermal Enerji Olanakları, İstanbul Üniv. Yerbilimleri Fakültesi Yerbilimleri Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 1-2, İstanbul, s.151, 160.

⁶ Bozdağlar'da genellikle 1000-1200 metrede bulunan aşınım sathları Üst Miosen (DII) olarak ayırt etmiştir (Bircan, A., Bozbay, E., Gökdeniz, S., Kozan, A.T., Ögdüm, F., 1983, Gediz Graben Sisteminin Jeomorfolojisi ve Genç Tektoniği, MTA Ege Bölge Müdürlüğü Kütüphanesi Jeomorfoloji Raporları No.1, İzmir, s.12,13,14). Bu itibarla Yayla gölünün üzerinde bulunduğu aşınım sathının da aynı yaşta olması ihtimal dahilindedir.

⁷ Holzer, H., 1953, 88/3, 88/4, 89/3 ve 105/1 ile 89/1 (Kısmen) Paftalarının Jeolojik Haritası Hakkında Rapor, MTA Enstitüsü Yayınlanmamış Rapor No.2365, Ankara, s.7.

⁸ Erinç, S., 1955, Orta Ege Bölgesinin Jeomorfolojisi, MTA Enstitüsü Yayınlanmamış Rapor No. 2217, Ankara, s.58, 59.

⁹ Koçman, A., 1989, Uygulamalı Fiziki Coğrafya Çalışmaları ve İzmir-Bozdağlar Yöresi Üzerinde Araştırmalar, Ege Üniv. Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 49, İzmir, s.22.

¹⁰ <http://www.dso.org.tr/ekolarsiv/sayi8/yayla.html>.

¹¹ Kargı, H., Gökgez, A., Bilici, M., 2003, A.g.e., s.2.

¹² Yayla gölünün beslenme havzasının yüzölçümü 1/25 000 ölçekli topografya haritasının ilgili paftasından (Uşak L21-d3) kare metoduyla hesaplanmıştır.

¹³ Basımı 1959'da yapılan 1/25 000 ölçekli topografya haritasında (Uşak L21-d3) bu derelerin gölün hidrolojik şebekesine bağlı olduğu görülmektedir. Muhtemelen gölün hidrolojik şebekesine dahil iken yakın geçmişte Büyük Menderes nehrine boşalan akarsular tarafından

kapılan bu derelerin göle tekrar toprak kanallarla bağlanması 1950 öncesine rastlamaktadır. Çünkü bu kanalların bazı kesimlerinde görülen topraktan yapılmış eski su künklerinin varlığı dikkati çekmektedir. Bunlar, derelerin göle bağlanmasının sanılandan daha eski olabileceğine işaret etmektedir. Öte yandan 1998'de Buldan Belediyesi bozulmuş olan bu kanalları yeniden işler hale getirmiştir.

¹⁴ Süleymanlı köyünde halkla yaptığımız görüşmelerde; bu kaynağın bulunduğu yerde sıvıkla yaptıkları derinlik ölçmelerinde 50-60 m çapındaki bir alanda derinliğin 25 m'nin üzerinde olduğu ifade edilmiştir.

¹⁵ Seçmen, Ö., Leblebici, E., 1997, Türkiye Sulak Alan Bitkileri ve Bitki Örtüsü, Ege Üniv. Fen Fakültesi Yayınları No. 158, İzmir, s.302, 335.

¹⁶ Çelik, A., 1995, Aydın Dağlarının (Aydın) Flora ve Vegetasyonu, Ege Üniv. Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, s.25, 26.

¹⁷ Bu bilgiler Ali Çelik'ten sözlü olarak alınmıştır.

¹⁸ Bu veriler, Buldan Orman İşletme Şefliği'nden alınmıştır.

¹⁹ Taşdemir, A., Yıldız, S., Topkara, E.T., Özbek, M., Balık, S., Ustaoglu, M.R., 2004, Yayla Gölünün (Buldan-Denizli) Bentik Faunası, Türk Sucul Yaşam Dergisi, Sayı: 3, s.182.

²⁰ Aygen, C., Özdemir, D., Ustaoglu, M.R., Balık, S., 2004, Yayla Gölünün (Buldan-Denizli) Kládoser ve Kopepod Faunası, Türk Sucul Yaşam Dergisi, Sayı: 3, s.35.

²¹ [Http://www.dso.org.tr/ekolarsiv/sayi8/yayla.html](http://www.dso.org.tr/ekolarsiv/sayi8/yayla.html).

²² Şen, İ., 1970, Yeşil Buldan, Yeni Yıl Matbaası, Denizli, s.82.

²³ Demirel, M., 1945-1946, Buldan Monografyası, İstanbul Üniv. Edebiyat Fakültesi Coğrafya Şubesi Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi No.1152, İstanbul, s.15.

²⁴ Kar ve Kır Çiçekleri Şenliği 2000'den sonra Buldan Dokuma Kültür ve El Sanatları Festivali adıyla Buldan'da yapılmaya devam edilmektedir.

²⁵ Gölün kuzeybatı kıyısında kurulan ve birkaç dönem devam eden bu kamp, gölde bir sporcunun boğulması nedeniyle sona ermiştir.

²⁶ Avralıoğlu, O. Z., 1997, Buldan ve Yöresinin Tarihçesi, Önder Matbaacılık, Ankara, s.183.

²⁷ Şen, İ., 1970, A.g.e., s.29, 30.

²⁸ Demirel, M., 1945-1946, A.g.e., s.15.

DOĞU COĞRAFYA DERGİSİ

EASTERN GEOGRAPHICAL REVIEW

Ocak (January) 2006

Sayı (Volume): 15

İÇİNDEKİLER(Contents)

- Yrd.Doç.Dr. İ.Fevzi ŞAHİN
Sakaltutan Geçidi'nin(Erzincan) Karayolu Ulaşımındaki Önemi.... 7
- Yrd.Doç.Dr. Ünal ÖZDEMİR
• *Amasra'da Turizm ve Çevresel Etkileri.....33*
- Doç.Dr. M. Ali ÖZDEMİR , Arş.Gör., Okan BOZYURT
Afyonkarahisar Halk Takviminin Sıcaklık Verileri İle Karşılaştırılması.....53
- Yrd.Doç.Dr. Erdal KARAKAŞ
Elazığ Şehrinde Suçların Dağılışı ve Özellikleri83
- Yrd.Doç.Dr. Halil GÜNEK
Karasu (Fırat) Havzasının Su Potansiyeli ve Değerlendirilmesi.....113
- Yrd.Doç.Dr. Süleyman ELMACI, Yrd.Doç.Dr. Ramazan SEVER
Doğal Bir Anıt: Akçalı Travertenleri (Van-Başkale).....137
- Yrd.Doç.Dr. Serkan DOĞANAY
Kaynak Tuzlalarına Bir Örnek: Aşkale Tuzlası.....155

- Araş.Gör. Bayram ÇETİN
Keefe Yaylasında (Serinhisar-Denizli) Fonksiyon Değişikliğiyle Ortaya Çıkan Rekreatif Faaliyetler.....175
- Yrd.Doç.Dr. Salih CEYLAN, Yrd.Doç.Dr. Hilmi DEMİRKAYA
Dim Mağarasının (Alanya) Kaynak Değerleri, Turizmde Kullanımı ve Sürdürülebilirliği..... 199
- Yrd.Doç.Dr. Serkan DOĞANAY, Yrd.Doç.Dr. Mete ALIM,
Araş.Gör. N.Tanfer ALTAŞ
Doğu Karadeniz Bölümü'nde Turunçgil Tarımı.....223
- Yrd.Doç.Dr. Adem BAŞIBÜYÜK
Demiryoluna Bağlı Olarak Kurulan Bir İlçe Merkezi: İliç (Erzincan).....251
- Yrd.Doç.Dr. Yılmaz ARI
Ramsar Sözleşmesi'nin Doğa Koruma Yaklaşımına Eleştirel Bir Bakış275
- Yrd.Doç.Dr. Mete ALIM, Yrd.Doç.Dr. Serkan DOĞANAY,
Dr. Oğuz ŞİMŞEK
Ülkemize Yönelik Göçlere Bir Örnek: Ahıska Türkleri303
- Dr. Ahmet YILDIRIM
Koyulhisar-Kuzulu (Sivas) Heyelanının Jeomorfolojik Etüdü.....323
- Dr. M.Akif CEYLAN
Eşme'nin (Uşak) Kuruluşu, Gelişmesi ve Fonksiyonel Özellikleri.339
- *Geçmiş Sayılar İndeksi.....379*